

ISSN Print 2708-0366
ISSN Online 2708-0374

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний аграрно-економічний університет

Таврійський науковий вісник

Серія: Економіка

Випуск 19

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

УДК 63(05)

*Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет
відповідно до рішення вченої ради Херсонського державного аграрно-економічного університету.
(протокол від 28 березня 2024 року № 7).*

Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка: Науковий журнал. Вип. 19. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2024. – 332 с.

Свідоцтво про Державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації серія КВ № 24813-14753ПР,
видане Міністерством юстиції України 31.05.2021 р.

Журнал включено до міжнародних каталогів
наукових видань і наукометричних баз:
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського,
CrossRef, Index Copernicus.

Фахова реєстрація (категорія «Б»):
Наказ МОН України від 24 вересня 2020 року № 1188 (Додаток № 5)

Галузь науки: економічні.

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування;
072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок;
073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг;
076 – Підприємництво та торгівля; 241 – Готельно-ресторанна справа;
242 – Туризм; 281 – Публічне управління та адміністрування;
292 – Міжнародні економічні відносини.

Редакційна колегія:

Кирилов Юрій Євгенович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук, ректор Херсонського державного аграрно-економічного університету (*головний редактор*).

Грановська Вікторія Григорівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи Херсонського державного аграрно-економічного університету (*заступник головного редактора*).

Жосан Ганна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри менеджменту, маркетингу та інформаційних технологій Херсонського державного аграрно-економічного університету (*технічний редактор*).

Аверчев Олександр Володимирович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри землеробства Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Бойко Вікторія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Вольська Олена Михайлівна – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та інноваційної педагогіки Херсонської державної морської академії.

Крикунова Вікторія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та поведінкових наук Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Мармуль Лариса Олександрівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Погравка Лариса Олександрівна – доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник, професор кафедри екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Пристемський Олександр Станіславович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Скрипник Світлана Валентинівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Stanley R. Thompson – Ph.D., Professor, The Ohio State University (Columbus, USA).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

© Херсонський державний аграрно-економічний університет, 2024

Таврійський науковий вісник

Випуск 19

Серія: Економіка

Адреса редакції:
73006, м. Херсон, вул. Стрітенська, 23
Телефон редакції: +38 (050) 050 20 12
Електронна пошта: ebitda@helvetica.ua
Сторінка журналу: www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua

Підписано до друку 29.03.2024 р.
Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 38,59.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА

Аверчев О.В., Жосан Г.В., Бакун Ю.О. МАЙБУТНЄ РОЗВИТКУ АГРОСКАУТИНГУ В УКРАЇНІ.....	11
Акімова Н.В. ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ	20
Bilousova Tetiana APPLICATION OF THE SAMUELSON EQUATION TO THE EVANS MODEL.....	26
Бойко Л.О., Бойко В.О. СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ВИНОГРАДАРСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	31
Гусарова О.В., Пазюк В.М., Дуб В.В. КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ЧИПСІВ ІЗ ЯБЛУК ОДЕРЖАНИХ ЗА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОЮ ТЕПЛОТЕХНОЛОГІЄЮ	39
Желуденко К.В. ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ	48
Жуйков О.Г., Лавриць В.Ю., Жуйков Т.О. ЕКОНОМІЧНА ТА БІОЕНЕРГЕТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОТРИМАННЯ ЛІКАРСЬКОЇ ФІТОСИРОВИНИ СОНЯШНИКА ДЕКОРАТИВНОГО ЗА ОРГАНІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ.....	55
Кваша С.М., Павленко О.М., Вакуленко В.Л., Мороз М.А. ОСОБЛИВОСТІ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ВАРТОСТІ ХАРЧУВАННЯ ЗА СОЦІАЛЬНИМИ ГРУПАМИ НАСЕЛЕННЯ В НИНІШНІХ УМОВАХ	62
Круковська О.В. ЛОГІСТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	69
Лобода О.М. АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЙ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	77
Мартиняк І.О., Ковальчик О.А. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ ПОДВІЙНОГО ПЕРЕХОДУ.....	86
Пантелеймоненко А.О., Карнаушенко А.С. ФІНАНСОВИЙ ІНЖИНІРИНГ: ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ТА ЇХ СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ.....	93
Пристемський О.С., Єфремов А.О. ЗЕЛЕНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ	104

Строченко Н.І., Ковальова О.М. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ ЗМІЦНЕННЯ.....	114
Ходак В.Д., Русин-Гриник Р.Р., Федина Я.В. ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ БУДІВЕЛЬНИМ БІЗНЕСОМ.....	122
Шевченко Н.Ю., Дмитренко І.В. ПОЄДНАННЯ ПРОЄКТНОГО ПІДХОДУ ТА БІЗНЕС-АНАЛІТИЧНИХ ТЕХНІК ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ОБЛІКУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ВРМ.....	128
Yashchenko Oleksii, Makatora Dmytro, Kubanov Ruslan IMPACT OF ECONOMIC FACTORS ON DESIGN AND CONSTRUCTION PROCESSES IN ARCHITECTURE AND CONSTRUCTION.....	139
ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ	
Dudnyk Victor BALANCED DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES AND THEIR ANALYTICAL SUPPORT.....	151
Крюкова І.О., Андрющенко І.С., Руденко С.В. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	158
Сакун А.Ж., Щербаков А.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОГО РЕЖИМУ ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ	166
Свічкач Н.М., Олініченко І.В., Цибулін М.В. БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	175
ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК	
Кретов Д.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ БАНКАМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	186
Savchenko Vira, Kononenko Lesia, Povod Tetiana DIRECTIONS FOR IMPROVING THE TRAINING OF SPECIALISTS IN THE CONTEXT OF THE NEED TO PROVIDE REQUESTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL SECTOR AND THE CHALLENGES OF FORMATION "INDUSTRY 5.0"	195
МЕНЕДЖМЕНТ	
Базака Р.В., Єфремов А.О. ЛІДЕРСТВО У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПОБУДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА.....	202

Варна夫ська І.В. ОСНОВНІ ЧИННИКИ УПРАВЛІННЯ ІМІДЖЕМ ПІДПРИЄМСТВА	208
Debela Iryna THE ALGORITHM of RISKS IDENTIFICATION IN THE OPERATING MODEL	215
Дума О.І., Вурчаба О.В. МОДЕЛЬ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМ ЗАКЛАДОМ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	221
Лапкіна І.О., Главатських В.І. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ВИДІВ РЕСУРСІВ У ПРОЄКТАХ РОЗВИТКУ СУДНОПЛАВНИХ КОМПАНІЙ	232
Олійник І.В. ВПЛИВ ЕФЕКТИВНОГО ЛІДЕРСТВА НА ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ	241
Польова Н.М., Дубик Б.І. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	249
МАРКЕТИНГ	
Сакун Г.О., Станкевич І.В., Сакун О.В. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ КАНАЛІВ МАРКЕТИНГУ В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	259
Шумкова О.В., Нечипоренко В.В., Шумкова В.І. МЕНЕДЖМЕНТ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА СФЕРИ ПОСЛУГ	266
ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ	
Кобеля-Звір М.Я., Звір Ю.В. ГРАНТИ МІЖНАРОДНОГО ВИШЕГРАДСЬКОГО ФОНДУ НА ПІДТРИМКУ РЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	274
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА	
Луцький І.М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЬНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ	282
ТУРИЗМ	
Богославець О.Г., Царук В.В., Юрченко К.М. ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ ВІТЧИЗНЯНИМ ТУРОПЕРЕЙТИНГОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ.....	297
Коваленко О.В., Спик Л.І. ЗМІСТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА СПОСОБИ ЗДІЙСНЕННЯ.....	306

Плотнікова М.Ф., Булуй О.Г., Присяжнюк О.Ф.

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ ПРОДУКТИВНИМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ БІЗНЕСУ ТА ГРОМАД.....312

Юхновська Ю.О., Діденко А.В., Корнелюк Б.В.

НАПРЯМКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ.....321

CONTENTS

ECONOMY

Averchev Olexandr, Zhosan Hanna, Bakun Yurii
 THE FUTURE DEVELOPMENT OF AGROSCOUTING IN UKRAINE 11

Akimova Nataliia
 PROBLEMS OF PSYCHOLOGICAL TRAINING
 OF ECONOMIC STUDENTS.....20

Bilousova Tetiana
 APPLICATION OF THE SAMUELSON EQUATION
 TO THE EVANS MODEL.....26

Boiko Liudmyla, Boiko Viktoriia
 MODERN ASPECTS OF VITICULTURE
 UNDER CONNDITIONS OF UNCERTAINTY.....31

Husarova Olena, Paziuk Vadym, Dub Volodymyr
 CALCULATION OF THE COST OF APPLE CHIPS OBTAINED
 USING ENERGY-EFFICIENT HEAT TECHNOLOGY 39

Zheludenko Kristina
 EVOLUTION OF APPROACHES TO DETERMINING THE ESSENCE
 OF ENTERPRISE STRATEGIES 48

Zhuikov Olexandr, Lavris Viktoriya, Zhuikov Terentiy
 ECONOMIC AND BIOENERGETIC EFFICIENCY
 OF OBTAINING MEDICINAL PHYTOMATERIALS
 OF ORNAMENTAL SUNFLOWER
 UNDER ORGANIC CULTIVATION TECHNOLOGY.....55

Kvasha Serhii, Pavlenko Oleksiy, Vakulenko Vitalii, Moroz Mykola
 PECULIARITIES OF THE DIFFERENTIATION OF FOOD COSTS
 BY SOCIAL GROUPS IN THE CURRENT CONDITIONS 62

Krukovska Olena
 LOGISTICS AS A TOOL OF THE MARKET ECONOMY.....69

Loboda Olena
 ANALYSIS OF MUTUAL CORPORATIONS
 IN THE MINDS OF DIGITALIZATION OF ECONOMIC ACTIVITY 77

Martyniak Iryna, Kovalchuk Olena
 EVALUATION OF THE INFORMATION SYSTEMS EFFICIENCY
 IN THE CONTEXT OF THE TWIN TRANSITION 86

Panteleimonenko Andrii, Karnaushenko Alla
 FINANCIAL ENGINEERING: STAGES OF EVOLUTION
 AND THEIR ESSENTIAL CHARACTERISTICS.....93

Prystemskyi Oleksandr, Yefremov Arsen
 GREEN INVESTMENTS AND THEIR IMPORTANCE
 IN THE POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE..... 104

Strochenko Natalia, Kovalova Olha

COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES:
THE ESSENCE AND DIRECTIONS OF STRENGTHENING..... 114

Khodak Volodymyr, Rusyn-Hrynyk Roman, Fedina Yaroslav

PRINCIPLES OF DEVELOPMENT OF SMART TECHNOLOGIES
IN CONSTRUCTION BUSINESS MANAGEMENT..... 122

Shevchenko Natalia, Dmytrenko Ihor

COMBINATION OF THE PROJECT APPROACH
AND BUSINESS ANALYTICAL TECHNIQUES
FOR OPTIMIZING THE BUSINESS PROCESS OF ACCOUNTING
OF MATERIAL VALUES IN THE CONTEXT OF THE BPM CONCEPT 128

Yashchenko Oleksii, Makatora Dmytro, Kubanov Ruslan

IMPACT OF ECONOMIC FACTORS ON DESIGN
AND CONSTRUCTION PROCESSES
IN ARCHITECTURE AND CONSTRUCTION..... 139

ACCOUNTING AND TAXATION**Dudnyk Victor**

BALANCED DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES
AND THEIR ANALYTICAL SUPPORT 151

Kryukova Iryna, Andriushchenko Iryna, Rudenko Serhii

THE MODERN CHALLENGES AND TASKS
FOR THE TAX SYSTEM OF UKRAINE
IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT 158

Sakun Alina, Shcherbakov Andrii

TRANSFORMATION OF THE TAX REGIME
FOR INDIVIDUAL ENTREPRENEURS..... 166

Svichkar Nataliia, Olinichenko Irina, Cybulin Maxim

BUDGETING AS A SYSTEM OF MANAGEMENT OF ENTERPRISE ACTIVITIES
BASED ON INTERNATIONAL STANDARDS OF FINANCIAL REPORTING 175

**FINANCE, BANKING, INSURANCE
AND STOCK MARKET****Dmitriy Kretov**

PARTICULARITIES OF SERVICE FOR CORPORATE CLIENTS
BY UKRAINE BANKS IN THE MINDS..... 186

Savchenko Vira, Kononenko Lesia, Povod Tetiana

DIRECTIONS FOR IMPROVING THE TRAINING OF SPECIALISTS
IN THE CONTEXT OF THE NEED TO PROVIDE REQUESTS
FOR THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL SECTOR
AND THE CHALLENGES OF FORMATION "INDUSTRY 5.0" 195

MANAGEMENT**Bazaka Roman, Yefremov Arsen**

LEADERSHIP IN THE CONTEXT OF THE CHALLENGES
OF DIGITAL TRANSFORMATION OF MANAGEMENT
AND BUILDING THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF THE ENTERPRISE 202

Varnavska Inna THE MAIN FACTORS OF IMAGE MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE.....	208
Debela Iryna THE ALGORITHM OF RISKS IDENTIFICATION IN THE OPERATING MODEL	215
Duma Oleh, Kurchaba Olha MODEL FOR ASSESSING THE EFFICIENCY OF THE MANAGEMENT OF A MEDICAL FACILITY IN THE CONDITIONS OF THE REFORM OF THE HEALTHCARE INDUSTRY	221
Lapkina Inna, Glavatskhih Victoria IDENTIFICATION OF THE MAIN RESOURCES TYPES IN THE DEVELOPMENT PROJECTS OF SHIPPING COMPANIES	232
Oliinyk Ihor THE IMPACT OF EFFECTIVE LEADERSHIP ON THE FORMATION OF CORPORATE CULTURE	241
Poliova Nataliya, Dubyk Bohdan DIGITALIZATION AND ITS IMPACT ON THE STRATEGIC PLANNING OF THE ENTERPRISE	249
MARKETING	
Sakun Hanna, Stankevych Iryna, Sakun Oleh CURRENT DIRECTIONS OF THE USE OF DIGITAL MARKETING CHANNELS IN THE LOGISTICS ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE.....	259
Shumkova Olena, Nechyporenko Valentyna, Shumkova Viktoriia MANAGEMENT OF THE FORMATION OF THE SOCIAL-INNOVATIVE IMAGE OF A SERVICE SECTOR ENTERPRISES	266
BUSINESS AND TRADE	
Kobelia-Zvir Mariana, Zvir Yurii GRANTS FROM THE INTERNATIONAL VISEGRAD FUND TO SUPPORT REGIONAL COOPERATION	274
HOTEL AND CATERING BUSINESS	
Lutskyi Ihor LEGAL REGULATION OF HOTEL CHAINS IN UKRAINE	282
TOURISM	
Bogoslavets Oksana, Tsaruk Volodymyr, Yurchenko Kristina ORGANIZATION OF TOURIST TRIPS BY DOMESTIC TOUR OPERATORS UNDER MARTIAL LAW: CHALLENGES AND SOLUTIONS.....	297

Kovalenko Oleksandr, Yepyk Larysa

THE CONTENT OF INNOVATIVE ACTIVITIES
IN THE HOSPITALITY INDUSTRY:

FEATURES AND METHODS OF IMPLEMENTATION..... 306

Plotnikova Mariia, Buluy Oleksiy, Prysiazhniuk Oksana

INNOVATIVE MODEL

FOR MANAGING SUSTAINABLE PRODUCTIVE

SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF BUSINESSES AND COMMUNITIES ... 312

Yukhnovska Yuliia, Didenko Anastasiia, Korneliuk Bohdan

DIRECTIONS FOR INNOVATIVE TOURISM DEVELOPMENT..... 321

УДК 338.246:620.92(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.19.13>**Пристемський О.С.**

доктор економічних наук, професор,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Херсон / м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9743-3563>

Єфремов А.О.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Херсон / м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5432-2039>

Prystemskiy Oleksandr, Yefremov Arsen

Kherson State Agrarian and Economic University
(Kherson / Kropyvnytskyi)

ЗЕЛЕНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

GREEN INVESTMENTS AND THEIR IMPORTANCE IN THE POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE

У статті було досліджено екологічний вектор розвитку української економіки, як необхідний та важливий фактор майбутнього повоєнного відновлення і розвитку. Так, було розглянуто цілі Європейського Зеленого Курсу в контексті активних зусиль задля інтеграції та вступу в Європейський Союз. Окрім цього, статтею було визначено та детально розглянуто такі напрями розвитку зелених технологій в Україні, як: виробництво біометану, виробництво водню, зелена енергетика, будівництво систем зрошення в регіонах, які страждають від посухи та зелена аграрна логістика. Так, стало зрозумілим, що Урядом країни передбачається інноваційне повоєнне відновлення, на основі значних інвестицій у зелені технології, що сприятиме підвищенню репутації країни на міжнародній арені та міжнародній фінансовій підтримці. Окрім цього, було досліджено низку проблем, з якими стикаються українські стартапери та малі підприємства на початку своєї підприємницької діяльності, що дало змогу розробити рекомендації задля максимально ефективного розвитку української економіки.

Ключові слова: зелені технології, інвестиції, виробництво, логістика, відновлювальні джерела енергії, повоєнне відновлення.

The article examines the environmental vector of the Ukrainian economy as a necessary and important factor in the future post-war recovery and development. Thus, the goals of the European Green Deal were considered in the context of active efforts to integrate and join the European Union. In addition, the article identifies and discusses in detail such areas of green technology development in Ukraine as biomethane production, hydrogen production, green energy, construction of irrigation systems in drought-stricken regions, and green agricultural logistics. The relevance of the topic of the article is related to the fact that Ukraine is going through one of the largest wars after the Second World War, during which settlements and the environment are being massively destroyed, and large-scale internal and external migration of the population continues, which leads to negative economic consequences. However, in parallel with the resilience of the Ukrainian people in this war, a positive process is underway – Ukraine's integration into the European Union, which will significantly affect future post-war development. However, with the significant damage to Ukraine's environment and the European Green Deal, our country needs to build a certain development strategy based on the use of green technologies. The purpose of the study is to analyze the current situation around the development of «green» technologies in Ukraine in the context of joining the European Green Deal and to identify certain trends in certain categories of technologies and provide recommendations. To write this paper, general

theoretical methods were used, in particular: problem definition, identification of contradictions, and the method of deduction. Applied theoretical methods were also used: analysis, comparison and contrast, analogies, generalization and abstraction. Based on the empirical method of research, the authors summarize the experience, systematized the theoretical material, substantiated the conclusions and proposed practical measures. Elements of the scientific novelty of the results obtained are the authors' personal contributions to the study of the need to introduce green technologies in post-war recovery, which will accelerate innovative economic growth. The practical application of the results is to bring scientific developments to the level of practical recommendations, which will allow for more efficient implementation of future green technologies.

Keywords: green technologies, investment, production, logistics, renewable energy sources, post-war recovery.

Постановка проблеми. Україні доводиться проходити одну з найбільших, після Другої світової війни, воєн, під час якої масово знищуються населені пункти, екологія, триває масштабна внутрішня та зовнішня міграція населення, що призводить до негативних економічних наслідків. Однак, паралельно зі стійкістю українського народу в цій війні, триває позитивний процес – інтеграція України в Європейський Союз, що значною мірою вплине на майбутній повоєнний розвиток. Поряд з цим, зі значними збитками для екології України та Європейським Зеленим Курсом, нашій країні необхідно вибудовувати певну стратегію розвитку на основі використання «зелених» технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню зелених технологій значну увагу приділено на державному рівні, насамперед на рівні Міністерств та відомств, Інституту відновлювальної енергетики НАН України, Міністерства енергетики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України та інші. Вагомий внесок у дослідження цього питання зробили як закордонні так і вітчизняні науковці, а саме, Метт Макграт, Гелетуха Г., Аверчева Н., Пристемський О., Єфремов А.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз поточної ситуації навколо розвитку «зелених» технологій України в контексті приєднання до Європейського Зеленого Курсу та виокремлення певних тенденцій щодо окремих категорій технологій і надання рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Кожна свідома людина розуміє, що за весь час існування людини, ми робили різний вплив на екосистему нашої планети, однак в загальному – щоразу ми її знищували. Проте за останні 50 років, наш вплив став найбільш болючим та небезпечнішим для майбутнього всієї екології. Так, на міжурядовій науково-практичній платформі з питань біорізноманіття та екосистем у 2018 році було представлено результат довгого дослідження, викладений у 1800 сторінок і 15 тисяч посилань. Згідно цього документу маємо:

- з 1970 року населення світу подвоїлося, глобальна економіка зросла в чотири рази, а міжнародна торгівля збільшилася в 10 разів;
- аби прогодувати, одягнути й дати енергію цьому світу, що постійно зростає, ліси вирубують неймовірними темпами, особливо в тропічних районах;
- у період між 1980 і 2000 роками 100 мільйонів гектарів тропічних лісів знищили, головним чином для пасовищ великої рогатої худоби в Південній Америці й плантацій пальмової олії в Південно-Східній Азії;
- ще гіршою ніж із лісами є ситуація із водно-болотними угіддями. На 2000 рік збереглися лише 13% тих територій, що були у 1700 році;
- наші міста швидко розширилися, з 1992 року площа міст подвоїлася;
- близько 25% видів вже загрожує вимирання у більшості досліджуваних груп тварин і рослин;
- кількість природних екосистем у світі знизилася в середньому на 47% у порівнянні з попередніми оцінками;
- глобальна біомаса диких ссавців знизилася на 82%. Показники чисельності хребетних швидко знижувалися з 1970 року;

– 72% показників, розроблених місцевими громадами, свідчать про постійне погіршення важливих для них елементів природи [1].

Так, зважаючи на всі екологічні загрози, які постали перед людством, 11 грудня 2019 року у Європарламенті було представлено та прийнято Європейський Зелений Курс (далі – ЄЗК), яким затверджено рух до кліматично нейтрального європейського континенту у 2050 році (рис. 1).

Рис. 1. Складові Європейського Зеленого Курсу

Джерело: [2]

Україною та власне українським народом було обрано курс до вступу в потужний економічний і політичний союз, що нині об'єднує 27 країн Європи – Європейський Союз. Задля цього, протягом багатьох років наша країна проводить реформи для створення демократичних інститутів, їхньої ефективної діяльності та проводить економічні реформи, спрямовані на зростання добробуту громадян і підвищення рівня економічної свободи. Так, з 2014 року було подолано довгий шлях до початку переговорів про вступ України в ЄС (рис. 2).

Так, Україна отримала «дорожню карту» реформ, які необхідно провадити задля отримання статусу кандидата у члени Європейського Союзу. Це передбачало значне впровадження різних економічних реформ. Також варто розуміти, що Україною також проводяться самостійні реформи задля підвищення інвестиційної привабливості та максимального зростання економічного потенціалу. Одним з напрямом власне є дотримання ЄЗК та Цілей сталого розвитку, що показує готовність України до дотримання європейського вектору розвитку, слідкування за світовими суспільними трендами та власне, напрям до підвищення конкурентоспроможності економіки з доступом до європейського ринку.

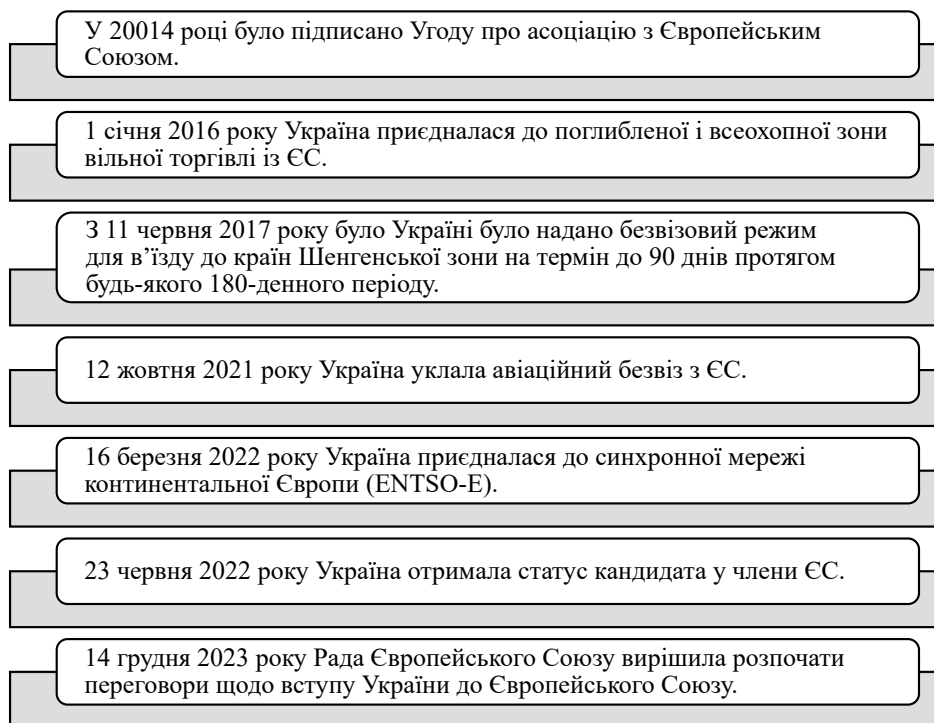

Рис. 2. Шлях України до вступу в Європейський Союз

Джерело: [2]

24 лютого 2022 року почалося повномасштабне вторгнення росії на територію України, яке супроводжувалося масштабною руйнацією міст, населених пунктів, масштабними міграційними процесами, масштабним мінуванням території, винищенням заповідних зон, флори та фауни. Так, за даними Міністерства довілля України, внаслідок російської збройної агресії було завдано значних збитків для стану екосистем та природних ресурсів України, що власне впливає на добробут держави й суспільства (рис. 3).

Тому, питання екологічної безпеки в повоєнному відновленні України стоїть досить гостро, адже всім давно відомо, що екологія впливає на екосистеми, біорізноманіття, геосферу, атмосферу, гідросферу, здоров'я людини, енергетику, ведення сільського господарства, економіку, якість життя людини тощо. Перелік того, де і як впливає стан екології є невичерпним і зі світовою проблемою глобального потепління ми бачимо і відчуваємо цей вплив. Так, можна виділити деякі з основних напрямів «зелених» технологій, які отримують потенціал до розвитку в українському суспільстві зараз (під час війни) і матимуть шалений потенціал розвитку в післявоєнному відновленні, особливо територій, які тривалий час були окуповані:

- виробництво біометану;
- виробництво водню;
- зелена енергетика;
- будівництво систем зрошення в регіонах, які страждають від посухи;
- зелена аграрна логістика.

Для більш глибоко розуміння, розглянемо окремо кожен з напрямів. Біометан – це, по суті, газ, але головню його особливістю є те, що він отриманий з відходів харчової промисловості та тваринництва. Його можна використовувати як біопаливо або ж для виробництва електроенергії. До того ж, варто пам'ятати, що Україна – це найбільша

країна Європи і до того ж має значний відсоток сільськогосподарських угідь по відношенню до загальної території – 42 млн гектар (70%). Так, за даними від фахівців з Біоенергетичної асоціації України знаємо, що потенціал виробництва біометану становить до 10 млрд м³/рік. Водночас з цим, Україна є одним із найбільших видобувачів природного газу в Європі (20–21,5 млрд м³ на рік) з щорічним обсягом імпорту у середньому 9–10 млрд м³. Тому, нескладно зрозуміти на основі відповідних розрахунків, що імпортований газ можливо замінити біометаном або ж більше того, Україна здатна наростити обсяги експорту його до ЄС через наявні газопроводи (тобто для цього не потрібні інвестиції в оновлення або створення додаткової інфраструктури). Дослідивши презентацію «Стратегія розвитку агропромислового комплексу» від Міністерства аграрної політики та продовольства України, бачимо, що розрахунки фахівців Біоенергетичної асоціації України майже співпадають з інвестиційною стратегією Міністерства. Так, за їхніми даними, сировинна база агропромислового комплексу України в 2033 р. дозволить виробляти 10,7 млрд м³ біометану щороку, при чому з 70% соломи пшениці та стеблів кукурудзи отримуватимемо 8,6 млрд м³, з 70% відходів тваринництва – 1,6 млрд м³ та з 80% відходів харчової промисловості – 0,5 млрд м³ [4, с. 28]. Задля цього Урядом планується будівництво близько 2 тисяч установок з виробництва біометану загальною потужністю 10 млрд м³, середньою потужністю 5 млн м³. Також планується створення розгалуженої мережі виробництва біогазу та біометану в місцях розташування сировини задля підвищення стійкості енергетичної системи та розвитку експорту біометану [5].

Так, з допомогою розвитку цієї «зеленої» інноваційної (для України) технології, ми маємо можливість не тільки посилити значення України на європейському ринку виробництва та експорту газу, але й підвищити рентабельність ведення сільськогосподарського бізнесу шляхом переробки відходів, що дасть додатковий стимул до розвитку інновацій та збільшення вирощення зернобобових культур та збільшення ведення тваринництва.

Порівняно з біометаном, водень має щільність у понад 8 разів меншу. Так, порівнюючи водень і біометан можемо побачити певні переваги та недоліки кожного з них (табл. 1)

Таблиця 1

Переваги та недоліки зелених біометану та водню

	Переваги	Недоліки
Зелений водень	<ul style="list-style-type: none"> - Практична необмеженість ресурсів відновлювальних джерел енергії для виробництва зеленого водню. - Можливість досягнення високих температур при спалюванні водню. Перевага для високотемпературних процесів, наприклад, у металургії. 	<ul style="list-style-type: none"> - Низька теплотворна здатність - Можливість додавання максимум 20% водню у суміш з природним газом в існуючих газопроводах, однак після модернізації газових мереж і газового обладнання - Високі викиди NO_x при спалюванні водню. - Підвищенні ризики вибухо-небезпечності. - Висока ціна.
Біометан	<ul style="list-style-type: none"> - Можливість 100% використання у існуючих газопроводах, газових сховищах, газовому обладнанні. - Висока теплотворна здатність. 	<ul style="list-style-type: none"> - Обмеження по сталим ресурсам біомаси як сировини для виробництва біометану

Джерело: складено авторами за [6]

Дослідивши «водневу стратегію України», розуміємо, що потенційно в Україні можна виробляти до 500 млрд м³ водню, що еквівалентно 160 млрд м³ природного газу. Для порівняння, як вже згадувалося, Україна має потенціал до виробництва 10,7 млрд м³ біометану, що в 15 разів менше, ніж виробництво зеленого водню. Так, в Україні є низка переваг, як майбутнього експортера зеленого водню (рис. 4).

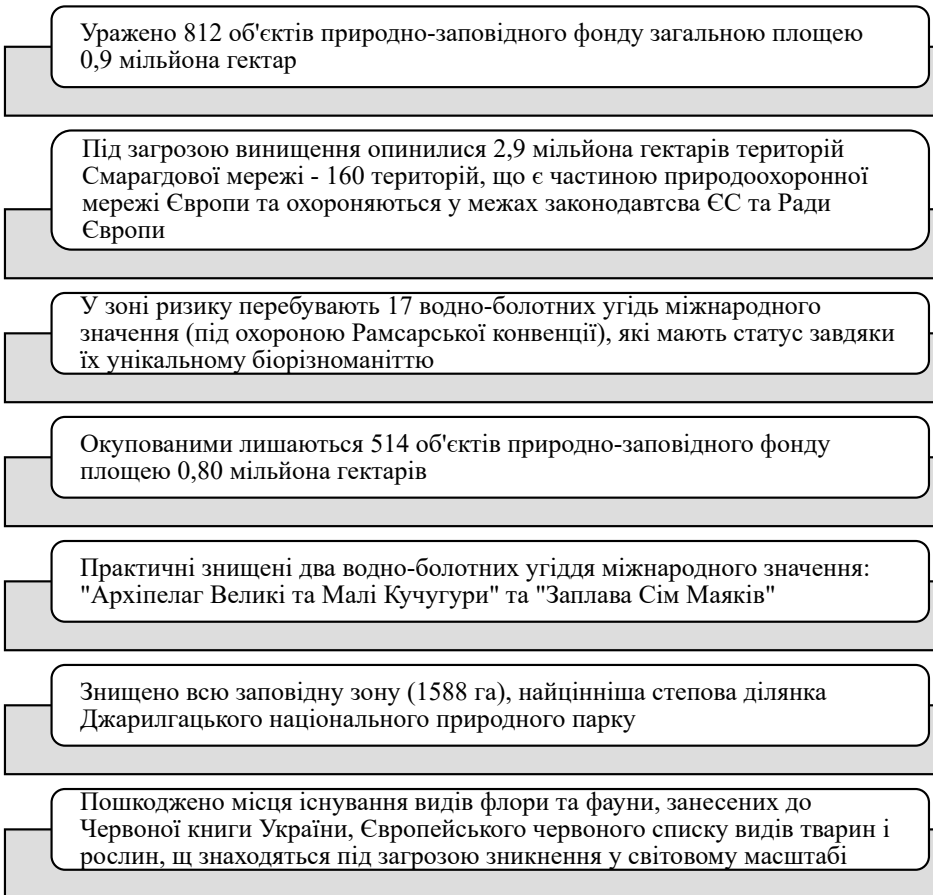

Рис. 3. Наслідки російської збройної агресії станом на 06.11.2023

Джерело: [3]

Тому, зважаючи на переваги України, як експортера зеленого водню та на потенціал можливого виробництва цього ресурсу, розуміємо, що наша країна досягне вирішення внутрішніх енергетичних та екологічних проблем, здобує економічні зиски та матиме підвищення значимості на міжнародній арені.

Виробництво біометану та зеленого водню є частиною поняття «зелена енергетика». Але варто розуміти, що на цьому, такий вид добування електроенергії не зупиняється, адже існують також вітрова генерація, сонячна генерація, атомна генерація, накопичувачі енергії та гідрогенерація. Так, Урядом за поданням Міністерства енергетики України було схвалено Енергетичну стратегію України до 2050 року. Згідно з цим документом, бачимо відображення цілей ЄЗК та побудова на основі принципів комплексного підходу до формування та реалізації політики у сфері енергетики, створення умов для сталого розвитку економіки України. Згідно з коментарем Міністра енергетики України Германа Галушенка, «відповідні цілі досягатимуться шляхом розвитку сучасної та безпечної атомної генерації, відновлювальних джерел енергії, модернізації та автоматизації систем передачі та розподілу». При цьому, загальні інвестиційні можливості для таких енергетичних потужностей складають \$383 млрд [8; 9].

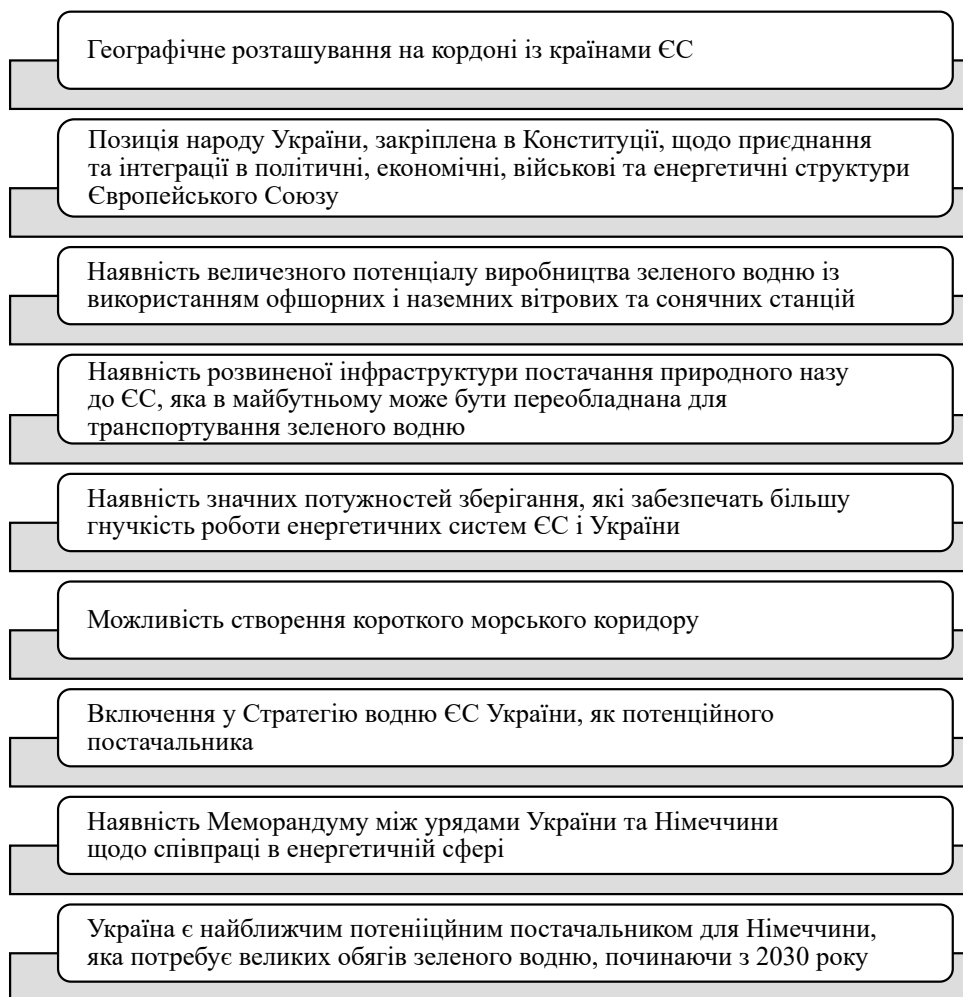

Рис. 4. Переваги України, як експортера зеленого водню

Джерело: [7]

Загальновідомим є те, що українські південні та східні регіони страждають від посушливості, однак з глобальними змінами клімату, цей процес продовжує збільшуватися. Так, це призводить до скорочення врожайності та втрат агробізнесу. Окрім цього, це заважає виробникам аграрної продукції розкрити потенціал по врожайності та збільшити виробництво продукції з гектару. Також, 6 червня 2023 року для агропромислового комплексу Херсонської, Запорізької областей та АР Крим було завдано значного удару – росія вчинила теракт, підірвавши Каховське ГЕС. Внаслідок цього тимчасово було затоплено значні території та знищено Каховське водосховище і можливість подачі води до іригаційних систем Півдня. Так, для розуміння, Херсонська та Запорізька область станом на 1 грудня 2021 року зібрали 74464,5 тис. ц зернових і зернобобових, що становить 8,81% від збору по всій країні; сої – 3072,8 тис. ц (9,01%); ріпаку озимого та кользи – 4268,2 тис. ц (14,42%); соняшнику – 17313,8 тис. ц (10,53%); картоплі – 6484,9 тис. ц (3,04%); культур овочевих – 13026,4 тис. ц (13,83%); кукурудзи кормової – 2215,7 (3,73%); культури плодів та ягідні – 987,6 тис. ц (4,78%); винограду – 130 тис. ц (5,52%) [10].

То ж, як бачимо за статистичними даними, Херсонська та Запорізька області до повномасштабного вторгнення показували не менш важливий результат з виробництва сільськогосподарської продукції, тому зникнення Каховського водосховища та постачання води задля зрошення земель на цих територіях, можуть значно вплинути на вирощування певних культур через збільшення посушливості регіонів. Однак, окрім запланованого відновлення Каховської ГЕС та Каховського водосховища, згідно Стратегії розвитку агропромислового комплексу планується будівництво сучасної системи зрошення для 2 млн га земель. Так, питомі інвестиції складають \$4 тис/га з яких \$2,5 тис/га – польові та внутрішньо-господарські системи і \$1,5 тис/га – інвестиції у канали та станції перекачки [5].

Також важливою складовою майбутнього повоєнного відновлення та розвитку України є модернізація аграрної логістики. Цей комплекс заходів щодо перетворення української логістики на «зелену» логістику має містити використання інноваційних технологій, які сприятимуть максимальній екологічності цього процесу. Так, знову звернувшись до Стратегії розвитку агропромислового комплексу, бачимо, що Урядом планується оновити 14,6 тис. вагонів-зерновозів (із 24 тис. наявних) та забезпечити виробництво 130 електровозів. Також заплановано побудову 165 барж дедвейтом 5 тис. т для перевезення 33 млн т зернових та олійних культур у зоні 150 км від Дніпра. Необхідними заходами задля виконання цього плану є: модернізація суднобудівельної та вагонобудівельної потужностей і забезпечення будівництва 4 портових терміналів (Східна та Західна Африка) з потужністю 2 млн т на рік кожний [5].

Важливість виконання цього комплексу дій полягає в певній інвестиційній привабливості будівництва саме в Україні. Це зумовлено такими чинниками, як: створення в Україні оператора екологічного річкового транспорту на водні та інвестиції в сучасний зелений залізничний транспорт, тобто створення оператора або ж інвестиції в Укрзалізницю.

Такий план заходів сприятиме посиленню економічних процесів та підвищить репутаційній можливості України серед світових інвесторів, через дотримання екологічного-орієнтованого курсу економічного відновлення та зростання. Однак, варто розуміти, що під час впровадження цих інвестиційних програм, українські підприємці займатимуться фактично інноваційною діяльністю (для України), тому певною мірою це можна вважати стартапами [11].

Тому, щоб здійснити ефективне повоєнне відновлення, із максимізацією підприємницької інноваційної діяльності на основі «зелених» технологій, Уряду необхідно дотриматися таких рекомендацій:

- Уряд повинен надавати фінансову підтримку підприємствам, які бажають впроваджувати «зелені» технології за розглянутими напрямками, зокрема це може бути створення нових грантових програм або ж зміни в податковій політиці задля підтримки новостворених підприємств;

- необхідно розробляти та впроваджувати навчальні та консультаційні програми для нових підприємців, які будуть спрямовані на допомогу в ознайомленні з різними бізнес-процесами, можливостями додаткового фінансування та базовими основами діяльності та управління підприємством;

- необхідно сприяти встановленню діалогу між Урядом та підприємцями, що займаються інноваційною діяльністю, зокрема, впровадженням зелених технологій, що сприятиме підвищенню рівня комунікації, обміну ресурсами та сприятиме швидкому впровадженню нових стартапів;

- необхідно законодавчо встановити стандарти та сертифікацію для зелених технологій, що сприятиме підвищенню довіри в інвесторів та населення, а також надаватиме підприємцям розуміння того, яких мінімальних стандартів потрібно досягти;

- необхідно допомагати в створенні інноваційних платформ, які будуть об'єднувати підприємців та інвесторів зі всього світу, що сприятиме обміну ідеями та пошуку фінансової та консультативної підтримки.

Висновки. Необхідність впровадження екологізації на рівні виробництва в країні зумовлена негативними світовими тенденціями, щодо довкілля. Так, наслідком активної людської та підприємницької діяльності, з кожним роком завдається все більше шкоди нашому довкіллю. Тому, щоб населення мало можливість і надалі жити на цій планеті, без серйозних захворювань, які пов'язані з погіршенням стану екології, Європейським Союзом було прийнято Європейський Зелений Курс, який передбачає рух до кліматично нейтрального європейського континенту у 2050 році. Україна ж, не зважаючи на стан активних бойових дій, продовжує рух інтеграції та вступу в ЄС, що зумовлює необхідність приєднання до зеленого вектору економічного розвитку. Окрім цього, сприяння екологічної трансформації виробництва та посиленій екологізації на всіх рівнях, сприятиме підвищенню репутації на міжнародній арені та серед інвесторів, що позитивно вплине на повоєнне економічне відновлення та розвиток.

Але окрім іноземних інвесторів, варто також орієнтуватися на власних підприємців, які здійснюватимуть стартапи шляхом відкриття малого бізнесу. Для цього необхідно намагатися нівелювати проблеми, з якими можуть зіткнутися наші підприємці, зокрема такими діями, як наданням фінансової допомоги, наданням навчальних та консультаційних програм для нових підприємців, сприянню встановленню діалогу між Урядом та підприємцями, законодавчому встановленню стандартів та сертифікації для зелених технологій і допомогою в створенні інноваційних платформ.

Список використаних джерел:

1. Метт Макграт. Мільйон видів тварин та рослин на межі вимирання через людей. Шокуючий звіт ООН. *BBS NEWS Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48174673> (дата звернення: 21.12.2023).
2. Communication From the Commission: The European Green Deal. *European Commission*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=ET> (дата звернення: 21.12.2023).
3. Міндовкілля: Війною уражено понад 20% природоохоронних територій України. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал»*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mindovkillia-viinoiu-urazhenno-ponad-20-prirodookhoronnykh-terytorii-ukrainy> (дата звернення: 22.12.2023).
4. Аверчева Н.О., Сфремов А.О. Роль “зелених” інвестицій у повоєнному стійкому розвитку аграрного сектору України. *Глобальні виклики сьогодення: наука, освіта та технології: матеріали міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Рига, Латвія, 14 вересня 2023 р. Рига: ЦПР «Педагогічний простір», 2023. 86 с.* URL: <http://dpspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/8558> (дата звернення: 24.12.2023).
5. Презентація «Стратегія агропромислового комплексу». *Міністерство аграрної політики та продовольства України*. URL: <https://minagro.gov.ua/investoram/strategiya-rozvitku-agropromislovogo-kompleksu> (дата звернення: 25.12.2023).
6. Гелетуха Г. Біометан і зелений водень: порівняємо основні відновлювальні гази. *Green Deal*. URL: <https://interfax.com.ua/news/greendeal/794706.html> (дата звернення: 26.12.2023).
7. Воднева стратегія України: проєкт / *Інститут відновлювальної енергетики НАН України*. Київ, 2021. 91 с. URL: <https://hydrogen.ua/images/about/Vodneva-Strategia-Cover.pdf> (дата звернення: 01.01.2024).
8. Україна – енергетичний хаб Європи. Уряд схвалив Енергетичну стратегію до 2050 року. *Міністерство енергетики України*. URL: <https://mev.gov.ua/novyna/ukrayina-enerhetychnyy-khab-eyvropu-uryad-skhvalyv-enerhetychnu-stratehiyu-do-2050-roku> (дата звернення: 01.01.2024).
9. Стратегія майбутнього: Україна – це енергетичний хаб, який допоможе Європі позбутися залежності від росії. *Міністерство енергетики України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/strategiia-maibutnoho-ukraina-tse-enerhetychnyi-khab-iakyi-dopomozhe-ievropi-pozbutysiazalezhnosti-vid-rosii> (дата звернення: 02.01.2024).
10. Обсяг виробництва, урожайність та зібрана площа сільськогосподарських культур за їх видами по регіонах. *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 02.01.2023)

11. Єфремов А.О., Пристемський О.С. Фінансування стартапів та малих підприємств: проблеми та перспективи. *Стратегічні пріоритети розвитку соціально-економічних систем у контексті сучасного наукового виміру: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, 27 жовтня 2023 р). Полтава : Видавництво ПП «Астрая». 2023. С. 167–170. URL: <http://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/8272>

References:

1. Mett Makhrat (2019) Milion vydiv tvaryn ta roslyn na mezhi vymyrannia cherez liudei. Shokui-uchy y zvit OON [A million species of animals and plants are on the verge of extinction because of humans. Shocking UN report]. *BBS NEWS Ukraina*. Available at: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48174673> (accessed December 21, 2023).

2. European Commission (2019). Communication From the Commission: The European Green Deal. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019D-C0640&from=ET> (accessed December 21, 2023).

3. Yedynyi veb-portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy «Uriadovi portal» (2023) Mindovkillia: Viinoiu urazheno ponad 20% pryrodookhoronnykh terytorii Ukrainy [Ministry of Environment: The war has affected more than 20% of Ukraine's protected areas]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/mindovkillia-viinoiu-urazheno-ponad-20-pyrodookhoronnykh-terytorii-ukrainy> (accessed December 22, 2023).

4. Avercheva N. O., Yefremov A. O. (September 14, 2023) Rol “zelenykh investytsii u povoiennomu stiikomu rozvytku ahranoho sektoru Ukrainy [The role of 'green' investments in the post-war sustainable development of Ukraine's agricultural sector]. *Hlobalni vyklyky sohodennia: nauka, osvita ta tekhnolohii: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii z dobuvachiv vyshchoi osvity ta molodykh uchenykh*, m. Ryha, Latviia. r. Ryha: TsPR «Pedahohichniy prostir». P. 86 Available at: <http://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/8558> (accessed December 24, 2023).

5. Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy (2023). Prezentatsiia «Stratehiia ahropromyslovoho kompleksu» [Presentation "Strategy of the agro-industrial complex"]. Available at: <https://minagro.gov.ua/investoram/strategiya-rozvitku-agropromislovogo-kompleksu> (accessed December 25, 2023).

6. Heletukha H. (2022) Biometan i zelenyi voden: porivniaemo osnovni vidnovliuvalni hazy [Biomethane and green hydrogen: comparing the main renewable gases.]. *Green Deal*. Available at: <https://interfax.com.ua/news/greendeal/794706.html> (accessed December 26, 2023).

7. Instytut vidnovliuvainoi enerhetyky NAN Ukrainy (2021). *Vodneva stratehiia Ukrainy: proiekt [Hydrogen strategy of Ukraine: project]*. Kyiv, p. 91 Available at: <https://hydrogen.ua/images/about/Vodneva-Strategia-Cover.pdf> (accessed January 1, 2024).

8. Ministerstvo enerhetyky Ukrainy (2023) *Ukraina – enerhetychnyi khab Yevropy. Uriad skhvalyv Enerhetychnu stratehiu do 2050 roku [The government approved the Energy Strategy until 2050. Ministry of Energy of Ukraine]*. Available at: <https://mev.gov.ua/novyna/ukrayina-enerhetychnyy-khab-yevropy-uryad-skhvalyv-enerhetychnu-stratehiyu-do-2050-roku> (accessed January 1, 2024).

9. Ministerstvo enerhetyky Ukrainy (2023) *Stratehiia maibutnoho: Ukraina – tse enerhetychnyi khab, yakyi dopomozhe Yevropi pozbutysia zalezhnosti vid rosii [Future strategy: Ukraine is an energy hub that will help Europe get rid of dependence on russia]*. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/stratehiia-maibutnoho-ukraina-tse-enerhetychnyi-khab-iakyi-dopomozhe-ievropi-pozbutysia-zalezhnosti-vid-rosii> (accessed January 2, 2024).

10. *Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy (2021) Obsiah vyrobnytstva, urozhainist ta zibrana ploshcha silskohospodarskykh kultur za yikh vydamy po rehionakh [Volume of production, yield and harvested area of agricultural crops by their types by region]*. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed January 2, 2024).

11. Yefremov A. O., Prystemskiy O. S. (2023) *Finansuvannia startapiv ta malykh pidpriemstv: problemy ta perspektyvy [Financing Startups and Small Businesses: Problems and Prospects]*. *Stratehichni priorytety rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system u konteksti suchasnoho naukovo-ho vymiru: Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Melitopolskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Bohdana Khmelnytskoho, m. Zaporizhzhia)*. Poltava: Vydavnytstvo PP «Astraiia». P. 167–170. Available at: <http://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/8272>